

VÝBOR MINISTROV RADY EURÓPY

ODPORÚČANIE Rec (2003) 13

Výboru ministrov Rady Európy členským štátom o poskytovaní informácií prostredníctvom médií vo vzťahu k trestnému konaniu

(prijal Výbor ministrov Rady Európy 10. júla 2003 na svojom 848. zasadnutí)

Výbor ministrov Rady Európy (ďalej len „Výbor ministrov“) v zmysle čl. 15.b Štatútu Rady Európy vzhľadom na to, že cieľom Rady Európy je dosiahnuť väčšiu jednotu medzi svojimi členmi na účely zabezpečenia a realizácie ideálov a zásad, ktoré sú ich spoločným dedičstvom,

- majúc na zreteli záväzkov členských štátov k základnému právu na slobodu prejavu a informácie, ktoré je zaručené v čl. 10 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a ktoré predstavuje jeden z podstatných základov demokratickej spoločnosti a jednu zo základných podmienok pre pokrok a vývoj každého jednotlivca,
- majúc na zreteli, že médiá majú právo a povinnosť informovať verejnosť vzhľadom na právo verejnosti prijímať informácie vrátane tých, ktoré sú predmetom verejného záujmu, podľa čl. 10 dohovoru,
- majúc na pamäti, že právo na prezumpciu neviny, na spravodlivé súdne konanie a na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 6 a 8 dohovoru predstavuje základnú požiadavku, ktorá musí byť rešpektovaná v každej demokratickej spoločnosti,
- zdôrazňujúc význam médií pri informovaní verejnosti o trestných konaniach, pri zviditeľňovaní odradzujúcej funkcie trestného práva, rovnako aj pri zabezpečovaní verejnej kontroly fungovania systému trestného súdnictva,
- zohľadňujúc možnosť rozporu medzi záujmami chránenými čl. 6, 8 a čl. 10 dohovoru a nevyhnutnosť vyvažovať tieto práva vzhľadom na skutočnosť každého jednotlivého prípadu so zreteľom na dozornú úlohu Európskeho súdu pre ľudské práva pri zabezpečovaní dodržiavania záväzkov podľa dohovoru,
- majúc na pamäti okrem iného právo médií a novinárov vytvárať profesijné združenia, čo zaručuje právo na slobodu zhromažďovania podľa čl. 11 dohovoru, ktoré tvorí základ samoregulácie v mediálnej sfére,
- uvedomujúc si radu iniciatív médií a novinárov v Európe podporiť zodpovedný výkon žurnalistiky buď prostredníctvom samoregulácie, alebo v spolupráci so štátom prostredníctvom regulačných rámcov,
- v snahe zvýšiť informovanú debatu o ochrane práv a záujmov v kontexte mediálnych správ vzťahujúcich sa na trestné konania a podporovať správnu prax pri zabezpečovaní prístupu médií k trestným konaniam v celej Európe,

- majúc na zreteli svoje odporúčanie č. R (74) 26 o práve na odpoveď – postavenie jednotlivca vo vzťahu k tlači, odporúčanie č. R (85) 11 o postavení obeti v rámci trestného práva a procesu, odporúčanie č. R (97) 13 týkajúce sa zastrešovania svedkov a práva na obhajobu a odporúčanie č. R (97) 21 o médiách a podpore kultúry tolerancie,
- zdôrazňujúc dôležitosť ochrany zdroja informácií v kontexte trestného konania v súlade s odporúčaním Výboru ministrov č. R (2000) 7 o práve novinárov nezverejniť ich zdroj informácií,
- vzhľadom na Rezolúciu č. 2 o novinárskych slobodách a ľudských právach prijatú na 4. Európskej konferencii ministrov o masmediálnej politike (Praha, december 1994), ako aj vzhľadom na Deklaráciu o mediálnej politike zajtrajška prijatú na 6. Európskej konferencii ministrov o masmediálnej politike (Krakov, jún 2000),
- majúc na pamäti, že toto odporúčanie nemá v úmysle obmedzovať už platné štandardy v členských štátoch, ktorých cieľom je ochraňovať slobodu prejavu,

odporúča, aj keď uznáva rozmanitosť národných právnych systémov, pokiaľ ide o trestné konanie, aby vlády členských štátov:

- prijali, prípadne posilnili všetky opatrenia, ktoré považujú za potrebné vzhľadom na realizáciu zásad pripojených k tomuto odporúčaniam, v rámci svojich ústavných predpisov,
- široko rozširovali toto odporúčanie a jeho pripojené princípy, kde je to vhodné, doplnené prekladom, a
- uviedli ich do pozornosti súdnych a policajných orgánov a dali ich k dispozícii záujmovým organizáciám právnikov a novinárov.

Príloha k odporúčaniam Rec (2003) 13

Zásady poskytovania informácií prostredníctvom médií vo vzťahu k trestným konaniam

Zásada 1 – Informovanie verejnosti prostredníctvom médií

Verejnosť musí mať možnosť prijímať informácie o činnosti justičných orgánov a orgánov polície prostredníctvom médií. Novinári teda musia mať možnosť slobodne podávať správy a komentovať fungovanie justičného trestného systému, ktorá môže byť obmedzená iba podľa ďalej uvedených zásad.

Zásada 2 – Prezumpcia nevinny

Dodržiavanie zásady prezumpcie nevinny je neoddeliteľnou súčasťou práva na spravodlivý proces, preto názory a informácie týkajúce sa prebiehajúcich trestných konaní by médiá mali oznamovať a rozširovať, iba ak tým nie je dotknutá prezumpcia nevinny podozrivého alebo obvineného.

Zásada 3 – Správnosť informácií

Justičné orgány a orgány polície by mali poskytovať médiám iba overené informácie alebo informácie založené na dôvodnom predpoklade. Skutočnosť, že ide o druhý prípad, musí byť médiám jasne uvedená.

Zásada 4 – Prístup k informáciám

Ak novinári v súlade so zákonom získali od justičných orgánov alebo orgánov polície informácie o prebiehajúcich trestných konaniach, mali by tieto orgány poskytnúť túto informáciu všetkým novinárom, ktorý o ňu žiadajú alebo už požiadali, bez diskriminácie.

Zásada 5 – Spôsoby poskytovania informácií médiám

Ak sa justičné orgány alebo orgány polície samy rozhodli poskytnúť informácie o prebiehajúcich trestných konaniach médiám, takéto informácie by mali byť poskytnuté bez diskriminácie, a pokiaľ je to možné, prostredníctvom tlačových správ, tlačových konferencií oprávnených úradníkov alebo podobnými oprávnenými spôsobmi.

Zásada 6 – Pravidelné poskytovanie informácií v priebehu trestného konania

V kontexte trestných konaní, ktoré sú predmetom verejného záujmu alebo trestných konaní, ktoré si získali zvláštnu pozornosť verejnosti, by justičné orgány a orgány polície mali informovať médiá o svojich základných úkonoch, pokiaľ to nie je na úkor utajenia vyšetrovania a policajného pátrania alebo pokiaľ to nezdržuje alebo nesťažuje výsledok konania. V prípade dlhotrvajúcich trestných konaní by takéto informácie mali byť poskytované pravidelne.

Zásada 7 – Zákaz využívania informácií

Justičné orgány a orgány polície by nemali využívať informácie o prebiehajúcich trestných konaniach na komerčné účely alebo na účely, ktoré nie sú dôležité pre vykonanie práva.

Zásada 8 – Ochrana súkromia v súvislosti s prebiehajúcim trestným konaním

Poskytovanie informácií o podozrivých, obvinených alebo odsúdených, prípadne iných účastníkoch trestného konania by malo rešpektovať ich právo na ochranu súkromia v súlade s čl. 8 dohovoru. Zvláštnu ochranu je potrebné poskytovať neplnoletým alebo inak ohrozeným účastníkom konania, rovnako aj obetiam, svedkom a rodinám podozrivých, obvinených alebo odsúdených. Vo všetkých prípadoch je potrebné venovať osobitnú pozornosť škodlivým dopadom sprístupnenia informácií, ktoré umožňujú identifikáciu uvedených osôb.

Zásada 9 – Právo na opravu alebo právo na odpoveď

Bez obmedzenia iných možností nápravy má každý, kto bol v médiách predmetom chybnnej alebo hanlivej správy súvisiacej s trestným konaním, právo voči tomuto médiu na opravu, prípadne právo na odpoveď. Právo na odpoveď by malo byť k dispozícii aj voči

tlačovým správam vydaným justičnými orgánmi alebo orgánmi polície obsahujúcim nesprávnu informáciu.

Zásada 10 – Predchádzanie poškodzujúcemu ovplyvňovaniu

Justičné orgány a orgány polície by nemali v súvislosti s trestným konaním, najmä pokiaľ sa na nich podieľajú poroty alebo prísediaci laici, poskytovať informácie nesúce so sebou riziko podstatnej ujmy na spravodlivosti trestného konania.

Zásada 11 – Poškodzujúca publicita pred začatím konania

Pokiaľ je obvinený schopný preukázať, že poskytovanie informácií môže porušiť alebo už porušilo jeho práva na spravodlivý proces, mal by mať možnosť dosiahnuť účinnú právnu nápravu.

Zásada 12 – Prijatie novinárov

Novinári by mali mať prístup k verejným súdnym pojednávaniam a k verejným vyhláseniam rozsudkov bez diskriminácie a bez požiadavky predbežnej akreditácie. Nemali by byť vylúčení zo súdneho pojednávania, pokiaľ nie je vylúčená verejnosť v súlade s čl. 6 dohovoru.

Zásada 13 – Prístup novinárov do súdnych siení

Príslušné úrady by mali, pokiaľ to nie je zrejme neuskutočiteľné, poskytnúť v súdnych sieňach taký počet miest pre novinárov, ktorý je dostatočný vzhľadom na dopyt, bez vylúčenia prítomnosti verejnosti ako takej.

Zásada 14 – Priame spravodajstvo a nahrávanie v súdnych sieňach

Priame spravodajstvo a nahrávanie médií v súdnych sieňach by nemali byť dovolené, je to možné len v prípade, ak by to bolo výslovne povolené zákonom alebo príslušným justičným orgánom. Takéto spravodajstvo by malo byť povolené len vtedy, ak so sebou nenesie vážne riziko nevhodného vplyvu na obete, svedkov, účastníkov trestného konania, poroty a sudcov.

Zásada 15 – Podpora spravodajstva médií

Oznámenia plánovaných pojednávaní, vznesení obvinení a ďalšie informácie dôležité pre právne spravodajstvo by mali byť príslušnými úradmi sprístupnené novinárom na základe žiadosti včas, pokiaľ to nie je neuskutočiteľné. Novinári by mali mať možnosť bez diskriminácie robiť a prijímať kópie verejne vyhlásených rozsudkov. Mali by mať možnosť šíriť alebo oznamovať tieto rozsudky verejnosti.

Zásada 16 – Ochrana svedkov

Totožnosť svedkov by nemala byť odhaľovaná, ak k tomu svedok nedal vopred svoj súhlas alebo ak identifikácia svedka nie je vo verejnom záujme, alebo ak jeho svedectvo už nebolo poskytnuté verejnosti. Totožnosť svedkov by nemala byť nikdy odhalená, ak by to ohrozilo ich životy alebo bezpečnosť. Zvláštna pozornosť musí byť venovaná

ochranným programom pre svedkov obzvlášť v trestných konaniach vedených proti organizovanému zločinu alebo pri trestných činoch proti rodine.

Zásada 17 – Spravodajstvo médií o výkone trestov

Novinárom by malo byť povolené mať styky s osobami vykonávajúcimi súdne rozsudky vo väzniciach, ak to neohrozuje riadny výkon spravodlivosti, práva väzňov a väzenských dozorcov alebo bezpečnosť väzňov.

Zásada 18 – Spravodajstvo médií po vykonaní trestov

Aby u osôb, ktoré vykonali trest, nedošlo k ohrozeniu opätovného začlenenia do spoločnosti, malo by právo podľa čl. 8 dohovoru zahŕňať aj právo na ochranu totožnosti týchto osôb v súvislosti s trestným činom, za spáchanie ktorého im bol vykonaný trest uložený. Neplatí to, ak by výslovne súhlasili s odhalením svojej totožnosti alebo oni, prípadne ich predchádzajúci trestný čin sú alebo sa opäť stali verejným záujmom.